

OCEAAN

poëtisch verbeeld

Hans Bouma Poëzie
Dos Winkel Fotografie

Verwondering

Als dichter moet ik het hebben van verwondering – en dan van verwondering over de mysteries waarmee het leven mij telkens weer verrast. Aanvankelijk ben ik sprakeloos. Wat te zeggen bij de majesteit van een beuk, de geur van lavendel, een vlucht vogels hoog en geheimzinnig boven je, een kind dat je vol vertrouwen aankijkt. Maar op een gegeven moment komt dan toch de poëzie, voor mij de (letterlijk) meest voor de hand liggende manier om aan mijn verwondering stem te geven.

Nu heeft het leven op het land mij al meer dan genoeg te bieden om tot m’n laatste snik gedichten te schrijven. Maar er dient zich nog zoveel meer aan. Bij het land gaat het om een kleine dertig procent van het aardoppervlak. Ruim zeventig procent van onze planeet bestaat uit oceanen, of liever: uit oceaan, want de verschillende oceanen vormen één groot, samenhangend geheel.

Al heel lang ervoer ik de uitnodiging van de oceaan mij poëtisch in zijn mysteries te verdiepen. Ik wist ook dat het leven zich nergens zo gevarieerd manifesteerde. Maar hoe kwam ik ermee in aanraking? Ik zou een gids moeten hebben, een deskundige en inspirerende gids. En zo kwam ik terecht bij onderwaterfotograaf en ‘ambassadeur van de oceaan’ Dos Winkel. Als iemand thuis is in het oceanisch universum, dan hij.

Ik heb het aan zijn foto’s (en verhalen) te danken dat ik 77 gedichten boven water mocht halen. Eenmaal in ‘zijn’ onderwaterwereld, viel ik van verwondering in verwondering en daarmee van gedicht in gedicht. Alsof ze zichzelf schreven, zo stroomden ze uit mijn schrijvende hand.

Dit boek is het resultaat. Een poëtisch beeldverhaal over een wereld die tot grenzeloze verwondering stemt. Verwondering die uitmondt in achting, eerbied. En tot engagement, want de weergaloze wereld van de oceaan, hoe ernstig wordt ze bedreigd. Als iedere lezer van dit boek nu eens een ‘ambassadeur van de oceaan’ werd!

Hans Bouma

Verdwijnende Schoonheid

Mijn vader werd vegetariër op zijn zestiende, iets dat in die tijd (1932) tamelijk uitzonderlijk was. Mijn moeder volgde hem in zijn principes en zo zijn mijn jongere broer en ik opgegroeid zonder dieren(leed) te eten. De liefde voor de natuur en alles wat leeft, werd mij met de paplepel ingegoten. Op mijn 10^e kende ik vrijwel alle in Nederland voorkomende planten en schelpen bij naam. Wij woonden in Zandvoort, met de duinen aan de overkant van de straat en de zee op 100 meter afstand. Tijdens de zomervakanties gingen wij meestal naar de Italiaanse *Riviera dei Fiori*, de Bloemenriviera. Daar snorkelden we en zagen op luttele meters van het strand zeepaardjes, jonge haaien en prachtige andere zeedieren- en planten. Toch zou het nog vele jaren duren voordat ik opnieuw in contact kwam met die mysterieuze onderwaterwereld. In 1984 gaf ik les op het Caraïbische eiland Aruba en werd ik uitgenodigd om te gaan duiken. Na een korte instructie bleef ik drie kwartier onderwater. Dit moment heeft mijn leven voorgoed veranderd. Ik zag een zeeschildpad, prachtige koralen en scholen veelkleurige vissen. Het verlangen om (veel) meer te zien was groot en zo bezochten we op advies van vrienden, het nabijgelegen eiland Bonaire. Hier volgde ik een duikcursus en huurde daarna een Nikonos III onderwatercamera. De resultaten waren hopeloos, maar ik was er reuze trots op. Nu zou ik die foto’s niet meer durven tonen.

We zijn inmiddels 30 jaar verder en ik heb sindsdien circa 4500 uur onderwater doorgebracht, in de meest uiteenlopende ecosystemen, zoals tropische zeeën, koude zeeën, mangrovebossen, hoge bergmeren en regenwouden. Helaas is er in die 30 jaar ook heel veel veranderd. Koraalriffen sterven in een zeer hoog tempo, mangrovebossen maken plaats voor scampi- en viskweekvijvers; regenwouden worden vernietigd om plaats te maken voor soja- en maïsplantages en overal ter wereld wordt het onderwaterleven bedreigd door overbevissing, afschuwelijke bijvangst van zeevogels, zeeschildpadden, dolfinen en ongewenste vissen, maar ook door ernstige vervuiling door duizenden verschillende gifstoffen. Deze gifstoffen zijn overigens allemaal ook terug te vinden in vis. In 2005 besloot ik met mijn praktijk en lesgeefinstituut – de *International Academy of Orthopaedic Medicine* – te stoppen en mij volledig te wijden aan oceaanbescherming. Naast fotoboeken zoals *Wonderen van de Zee*, *Faces of the Deep* en *De Koraaldriehoek*, schreef ik over de bedreigingen van de oceaan en de oplossingen daarvan. De oceaan die veel meer dan de helft van alle op aarde aanwezige zuurstof levert. Zonder een gezonde oceaan wordt het leven op aarde steeds moeilijker. De belangrijkste boeken zijn: *Wat is er mis met vis*, *De Huilende Zee* en, voor kinderen, *Het Alfabet van de Zee*. Samen met *De Nicolaas G. Pierson Foundation*, het wetenschappelijk bureau van de Partij voor de Dieren, maakte ik de documentaire *Sea the Truth*. In Nederland – en later ook in België – richtte ik de *Sea First Foundation* op. Deze stichting houdt zich vooral bezig met educatie over de oceaan: schoonheid, bedreigingen en oplossingen. Educatie van lagere schoolkind tot Europarlementariër.

Dat Hans Bouma mij vroeg om samen met hem een boek te maken, was een onverwacht genoeg. Zijn gedichten bezingen de unieke levensvormen van de oceaan op een unieke manier. Ik hoop dat dit boek een kleine bijdrage mag leveren aan het besef dat een gezonde oceaan een absolute voorwaarde is voor een gezond leven op het vasteland. Dank voor de mooie samenwerking Hans. Je hebt mij op een speciale manier geïnspireerd, door anders naar “mijn” onderwaterdieren te kijken.

Dos Winkel

DROOM

*Waar een weergaloze droom
tot immense verwondering van het
universum
glorieus werkelijkheid wordt.*

*Waar alles tintelt, glanst, zingt
van pure oorspronkelijkheid.*

*Waar zich onder regie van het licht
in eindeloos veel vormen en manieren
het grote geheim voltrekt.*

*Koraalrif.
Wat te zeggen, wat te zwijgen.*

*De meest reële droom
ooit gedroomd.*

*Droom
die glorieus een droom blijft.*

FAMILIE

*Zo ver, zo vreemd als ik ben –
andere wereld,
zij dier zo dier, ik mens zo mens,*

hoe nabij, hoe vertrouwd.

*Lijfgenoten, leefgenoten,
zij en ik, wij – ademgenoten,
deelgenoten van hetzelfde mysterie.*

*Zij, dier zo dier, familie van mij,
mens zo mens.
Eén wereld.*

*En zij, zoveel eerder dan ik.
Laatkomer. Hoe kort nog maar.
Mens.*

Een eer om ze te kennen.

GESCHENK

*Mij verliezend,
spelenderwijs, vierenderwijs*

*in de fijnzinnige kalligrafie
van die kerstboomwormen,*

*zag ik die blenny,
zo meesterlijk verscholen stekelkopblenny,
bijna over het hoofd.*

*Excuus. Jij
toch opzienbarend genoeg.*

*klein, kostbaar geschenk
onder de boom.*

*Jij blenny,
om je niet te vergeten
noem ik je bij name –*

*Guus. Of, excuus,
als je een vrouwtje bent,
Suus.*

GEEN LEVEN MEER

*Stel:
niet, nooit meer dat spel,
diepernstig spel*

*zomaar even en even
's avonds
tussen zes en half zeven*

*een kwestie van seconden
van opgewonden,
flitsend en feilloos*

leven, leven en leven.

*Stel. Ach, wat mis je.
Alsof de wereld vergaat.
Mandarijnvisjes.*

*Maar je vergist je.
Zonder die visjes
gaat een wereld*

*van wonder boven wonder
peilloos ten onder.
Leven, leven en leven*

geen leven meer.

HIER MOET JE ZIJN

*Heb je last van parasieten, dode huidcellen –
hier vissen, hier moet je zijn:
reinigingsbedrijf poetsgarnaal.*

*Werk in overvloed. Tot 300 op een dag.
Klanten wachten op hun beurt.
Soms hele files.*

*Niets is hem te veel.
Niet alleen huid en kieuwen,
ook tanden poetst hij,*

*vissen openen hun mond
en ziedaar, zelfbewust en vakbekwaam
verricht hij z'n hoge taak.*

*Loon in natura.
Het ene lekkere hapje na het andere.
Sneller, directer kom je niet aan de kost.*

NIETS MENSELIJKS

*Ogen vragend om aandacht,
monden roepend om antwoord,*

*handen reikend naar licht,
een lente, een nieuw begin,*

*harten hunkerend naar nabijheid,
verwantschap,
harten hunkerend naar een hart –*

*ach die poliepjes,
zo vragend zo roepend,*

*zo reikend, zo hunkerend
naar plankton,*

niets menselijks is ze vreemd.

DIE VRAAG

Roerloos –
hij mocht met dat geniale paardenhoofd
eens denken dat ik een eenoogkreeftje ben,

verdiep ik mij in hem,
lees ik hem zoals je een gedicht leest,
woord voor woord, stilte voor stilte.

Zo verticaal, in alle verhevenheid
als hij zijn gang gaat,

bij hoog en bij laag, bij laag en bij hoog
superieur en majesteitelijk zichzelf.

Dieper, steeds dieper word ik.

Ten slotte die sierlijke,
even liefelijke als lieflijke vraag:

En jij, wie ben jij,
jij met die hippocampus in je hoofd,
jouw geniale mensenhoofd?

MAAR VREEMDER

*Hermafrodiët.
Completer kunnen ze er niet
voor elkaar zijn –*

*en hoe onomwonden,
in alle openheid.*

*Ik man, ik vrouw
voor jou, jij vrouw, jij man,
alles en alles ben ik voor jou.*

*En kan het spannender?
Tot het laatste onzeker:
ik het zaad, jij de eitjes
of ook lief, juist andersom?*

*Naaktslakken.
Zo kan het dus ook.*

*vreemd. Maar vreemder
als het anders was.*

EIGENWAARDE

*Ik weet mijn plaats.
Bij zo'n veerster
verdwijn ik in het niet.*

*400 miljoen jaar.
Wijs, hoe levenswijs.
Zeer oude rechten.*

*Maar ik mag het beleven:
word ik kleiner en kleiner,
steeds groter word ik.*

*Die veersterren,
niets wijst mij af.
Ik mag er zijn.*

*Wat mij een vreemd,
heel nieuw gevoel
van eigenwaarde geeft.*